

ARAŞTIRMA

SANAYİYE YATIRIM DOPİNGİ

2021'in ikinci çeyrek sonuçları Türk sanayisi için adeta milat oldu. Yüzde 40'ın üzerinde büyüme gösteren sanayide, yatırımların etkisi dikkat çekiyor. Yıllardır büyük grupların sanayi dışı her hamlesinde "Sanayiden çıkıyor mu" sorularının aksine, cirolardaki payının son 10 yılda yükseldiği görülüyor. OECD rakamları, Türkiye'nin 2020'de sanayinin GSYH'deki payında Almanya ve Japonya ile benzer oranları yakaladığını da ortaya koyuyor. Sanayicilerse yakalanan başarı öyküsünün devamı için yeni yatırım peşinde...

ÖZLEM AYDIN AYVACI • oaydin@capital.com.tr

Türkiye'nin dev gruplarının yaptığı satın almalar, portföy yenilemeleri, şirket satışları her zaman "Sanayiden çıkılıyor mu" sorularını akla getirir. Bunda son dönemde inşaat, perakende, enerji gibi sektörlere olan ilginin artmasının payı büyük. Dev grupların çoğunun özellikle son 20 yılda bu alanları "gözde" sektörler olarak adlandırması da önemli. Örneğin Sabancı Holding, enerjide ard arda yeni yatırımlar yaparken Sasa, Yünsa gibi dev sanayi kuruluşlarını satmasıyla gündeme gelmişti. Hatta Temsa'yı satın sonra geri almasıyla da çok konuşuldu. Geçtiğimiz aylarda Hyundai Assan Otomotiv'deki hisse satışının ardından Assan Foods'u da satan Kibar Holding de bu soruların muhatabı oldu. Ancak Kibar Holding Yönetim Kurulu Başkanı Ali Kibar, sanayicilikten çıkmadıkları-

nı söylüyor ve ekliyor: "Aksine daha büyük işlere odaklanmak için bazı sektörlerden çekiliyoruz. Önümüzdeki dönemde büyük satın almalar ya da yeni yatırımlar yapabiliriz. Odağımızda teknolojik ve sürdürülebilir yeni nesil yatırımlar var." Yurt içinde de mevcut sektörlerdeki yatırımlarına ara vermeden devam ettiklerini söyleyen Kibar, buna örnek olarak alüminyum yatırımlarını gösteriyor ve yatırım tutarını 65-70 milyon dolar olarak belirtiyor.

SON 10 YILDA PAYI 4 PUAN ARTTI

Grupların sanayideki yatırım iştahı makro rakamlara da yansımış durumda. Türkiye'de GSYH'de sanayinin payının son dönemde azaldığına değil aksine yükseldiğine tanık oluyoruz. 2010 yılında yüzde 15,1 olan sanayinin GSYH'deki payı 2020

ARAŞTIRMA

yılında yüzde 19,1'e ulaştı. 2021 yıl sonunda da en az 1 puanlık artış bekleniyor.

2020, küresel ekonomide COVID-19'un damga vurduğu bir yıl olarak geride kaldı. Birçok sektörde talebin düşüşü, üretim aksaklıkları, iş sağlığı ve güvenliğini koruyarak üretime devam etmenin zorlukları ve tedarik zinciri yönetimdeki aksaklıklar, **sanayicileri** oldukça zorladı. Buna rağmen önceki krizlerin aksine 2020 yılında **sanayi** üretimi yüzde 4,4 artarak temkinli bir seyir izledi. 2021 ikinci çeyreğiye Türk **sanayicileri** açısından görece başarılı geçti. MESS Yönetim Kurulu Başkanı Özgür Burak Akkol, "Üretimin, istihdamın önemi ve vazgeçilmezliği hatırlandı" diyor.

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, ikinci çeyrekte yüzde 21,7 büyüyen GSYH ve yüzde 40,5 büyüyen **sanayi** sektörüne dair şunları söylüyor: "İmalat **sanayinin** büyümede yarattığı yüksek ivme, bir anlamda **sanayimizin** pandemi başladığından bu yana rüştünü fazlasıyla ispatladığının da bir göstergesi. **Sanayiciler** olarak bu başarıya kas gücümüzle imza attık."

İhracattaki başarının sürdürülebilmesi için Türkiye'nin yeni yatırımlara ihtiyacı olduğuna dikkat çeken Bahçivan, "**Sanayinin** finansman ihtiyacı var. **Sanayimizin** pozitif bir ayrımcılıkla desteklenmesi gerekiyor. **Sanayideki** yeni yatırımlar yeni istihdam alanlarının açılması ve kapsayıcı büyümenin sağlanması açısından çok önemli. Zafer sarhoşluğuna girmeden, yıllar sonra özgüvenini yakalayarak kendini ispatlamış olan **sanayimizin** bu başarısını sürdürülebilir desteklerle kalıcı hale getirilmelidir" diyor.

"AĞIRLIK SANAYİDE KALACAK"

Peki, Türkiye'nin devleri son 10 yılda **sanayide** büyüdü mü? Türkiye'nin tekstil ve kimya devi Akkök, bu konuda en önemli örneklerden biri. Akkök Holding'in 10 yıl önce 5 olan **sanayi** şirketi sayısı

7'ye çıktı. Akkök Holding İcra Kurulu Başkanı Ahmet Dördüncü, bu süreçte **sanayi** şirketlerinin cirolarındaki payının da yüzde 5,6 arttığını söylüyor. Dördüncü, "Bu yükselişte satın aldığımız şirketlerin finansal katkılarıyla ihracat ve kur kaynaklı ciro artışının önemli etkisi bulunuyor" diyor.

Kısa vadeli hedefler yerine sürdürülebilir ve sağlıklı büyümeye odaklandıklarının altını çizen Dördüncü, "Bu yaklaşım dolayısıyla proje ve yatırımlarımızı, 2021 ila 2023 veya 2025'te de grubumuza katkı sağlayacak şekilde planlıyoruz. **Sanayi**

"TÜRKİYE'DE SANAYİ GÜCÜNÜ KORUYOR"

DOÇ. DR. OZAN BAKIŞ

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ, İDARİ VE SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ, BETAM

PAYI ARTTI

2010 sonrası dönemde **sanayinin** istihdam payı pek değişmezken katma değer içindeki payı bir miktar artıyor. OECD ülkeleriyle kıyasarsak Türkiye'nin ortalamasının üstünde olduğunu ve birçok ülkenin aksine son yıllarda GSYH'de **sanayi** payını artırdığını görüyoruz.

ABD'DEN YÜKSEK

Türkiye'de **sanayi** gücünü koruyor. Son yıllardaki artışla beraber Türkiye, Almanya ve Japonya ile benzer bir **sanayi** payına ulaştı. Hatta Türkiye'de GSMH'de **sanayinin** payı ABD'den yüksek, Çin'den ise daha düşük bir paya sahip.

ARAŞTIRMA

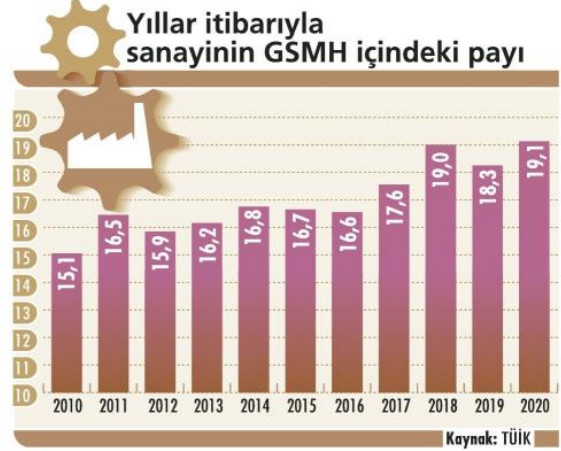
kökenli bir grup olan Akkök Holding için sanayi şirketleri, büyüme stratejisi ve yatırımların lokomotif durumunda. Örneğin, 2021'deki toplam yatırımlarımızın yüzde 80'ine yakınına sanayi grubumuz oluşturuyor" diyor.

Akkök Holding, bu yıl, iki önemli şirket alımına imza attı. Dördüncü, "Grubumuzun stratejik hedefleriyle uyumlu bu tip satın almalar gelecekte de devam edecek. Sektörlerimizin payı yıllar bazında değişkenlik gösterebilir ancak her koşulda ağırlık sanayi grubunda olacak" diye anlatıyor.

M. HANEFİ
ÖKSÜZDEV YATIRIMLAR
SÜRÜYOR

Türkiye'nin bazı grupları var ki cirolarında sanayinin payı yüzde 90'ın üzerinde. Örneğin Kipaş Holding, 2020 yılı itibarıyla cirosunun yüzde 96'sını sanayiden elde etti. Kipaş'ta sanayinin payı 10 yılda 2 puan arttı. 2020 gibi tüm dünya için zor bir yılda dahi yenileme yatırımlarına ara

vermediklerini, tesislerinin makine hatlarını yenileyip daha da güçlenerek üretime devam ettiklerini söyleyen Kipaş Holding Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Hanefi Öksüz, "2020 yılı ile yatırıma baş-

ladığımız dokuma yatırımı, Open-End iplik üretim tesisi, pet atıklardan iplik üretimi, tekstil artığından iplik üretimi yatırımları devam ediyor. Aydın/Söke'de yer alan Batı Kipaş Kağıt üretim tesisiyle kendi enerjisini karşılayacak olan Avrupa'nın en büyük kağıt fabrikası yatırımımızın açılışına da hazırlanıyoruz" diyor.

Yaşar Holding'in 21 şirketinin 8'i sanayi şirketi ancak icra başkanı Dr. Mehmet Aktaş, diğer şirketlerin ağırlıklı olarak sanayi şirketleri tarafından üretilen ürünlerin yurt içi ve yurt dışı ticaretini yaptığına dikkat çekiyor. Bazı sanayi şirketlerinin ise

YAKLAŞIK 16 MİLYAR DOLAR YATIRIM YAPACAK

İBRAHİM ERDEMOĞLU / ERDEMOĞLU HOLDİNG YÖNETİM KURULU BAŞKANI

HEDEF 20
MİLYAR TL

Grubumuzda sanayi sektöründe faaliyet gösteren 5 adet şirketimiz mevcut. 10 yıl önce 4 adet sanayi şirketimiz vardı. Sasa Polyester, 2015 yılında çoğunluk hisselerini Sabancı Holding'den satın alarak grubumuza dahil ettiğimiz sanayi şirketimiz. Sanayi şirketlerimizin 2020 yılı cirosundaki payı 10,3 milyar TL ile yüzde 76 olarak gerçekleşti. Bu oran 10 yıl önce 580 milyon TL ciro ile yüzde 100'dü. 2021 yıl sonu tahminimize göre sanayi şirketleri ciromuz 20 milyar TL ile yüzde 76 olarak öngörülmüyor.

HALIDA
230 MİLYON
DOLAR

Sanayi şirketlerimiz otomasyon, modernizasyon ve entegrasyona yönelik yatırımlarıyla büyümeye yönelik bir strateji izliyor. Merinos Halı markamız dünyada parça halı üretiminde açık ara lider. Dünyada yüzde 5 pazar payına sahipken yapmaktadığımız yatırımlarla yüzde 7'lik pazar payına ulaşacak. Merinos ve Dinarsu'da ise halı ve iplikte devam eden yatırımlarımızın toplam tutarı 230 milyon dolar.

SASA
PLANI

Sasa'nın hem Türkiye'de hem dünyada pazar payları muazzam. Yurt içinde ve yurt dışında pazar payımızı artıracak, ülkemiz açısından da stratejik öneme sahip olan, istihdamı artıracak ve cari açığın kapanmasına katkı sağlayacak iş kollarına yatırım yapıyoruz. Sasa'da 1 milyar 815 milyon dolarlık yatırım devam ederken 10-11 yılda tamamlanması beklenen ve arsa tashih başvuruları yapılan Adana'da petrokimya tesisi yatırım karar aldık. Yatırım bedeli 13,8 milyar dolar olacak.

ARAŞTIRMA

çeşitli alanlarda tedarikçisi olduklarını belirtiyor. Grubun cirosunda sanayinin payı 10 yıl önce yüzde 86'ya bugün bu oran yüzde 94'e yükselmiş durumda. Aktaş, "Son 10 yılda gerçekleştirilen yatırımlarımızın çok büyük bir bölümünü sanayi şirketlerimizde gerçekleştirdik. Önümüzdeki dönemde de sanayide büyümeye, istihdam yaratmaya ve yatırım yapmaya devam edeceğiz" diyor.

Son 10 yılda Abaloğlu Holding'inde sanayi şirketi sayısı değişmedi. Grubun cirosunun 10 yıl önce tamamı sanayiden geliyorken bu oran bugün yüzde 95. Abaloğlu Holding Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı Oğuz Abaloğlu, "Yeni pazar arayışı ve yeni stratejiler belirleyerek büyümeyi hedefliyoruz. Tabii ki stratejik hedeflerimizle uyumlu yeni sektörlerdeki iş imkanlarına da açığız" diyor.

AYKUT
BALCIOĞLUOĞUZ
ABALIOĞLUİHRACAT ARTIŞINDA
NAVLUN FİYATLARI ETKİLİAV. BURAK GÖKÇE ÇAVUŞ
ÇAVUŞ&ÇOŞKUNSU AVUKATLIK ORTAKLIĞIİHRACATI
OLUMLU
ETKİLEDİ

Son dönemde yaşanan kuru yük ve konteyner taşımacılığında navlun yükselişi Türk sanayicisini olumlu etkiledi. Özellikle konteyner taşımacılığıyla ilgili navlun fiyatlarını incelediğimizde Amerika-Çin arasında 25 bin dolar, Çin-Avrupa arasındaysa 19 bin dolar civarında rakamları görebiliyoruz. Türkiye ile Çin arasındaki konteyner taşımacılığında ise fiyatlar 13 bin dolar mertebesinde. Bu navlun rakamları da Türkiye'nin ihracatına doğrudan olumlu etki etti.

REKABETE
ORTAK
OLDUK

Türk sanayiciler navlun fiyatına endeksli olarak hammaddeyi daha ucuza mal edebildiklerinden satış fiyatları konusunda daha rekabetçi olma şansı yakaladı. Örneğin Çin'den Avrupa'ya fiyatlar bu seviyelerdeyken, Türkiye'den Avrupa'ya ihracat navlunu rakamları 1.500 dolar seviyelerinde. Aynı zamanda transit süre olarak da hemen hemen yarısı kadar. Avrupa'nın Çin'den aldığı emtia gruplarında ülkemiz çok ciddi anlamda rekabete ortak oldu.

SANAYİCİ
GEMİ
ALİYOR

Navlun fiyatlarındaki bu yükseliş deniz ve lojistik sektörü açısından da sürpriz gelişmelere yol açacak. Bugüne kadar deniz taşımacılığı ve lojistik sektörüne yatırım yapmamış güçlü şirketlerin bu alana ilgileri hızla artıyor. Yeni gemi inşa ettirmek yerine çalışır haldeki gemileri satın alıyorlar. Şu an 3-4 yaşındaki bir geminin fiyatı yeni inşa edilecek geminin fiyatından daha yüksek.

BÜYÜK YATIRIMLAR SIRADA

Türkiye'nin önemli pek çok grubu, sanayi yatırımlarını sürdürmeyi planlıyor. Daha çok enerji ve taahhüt sektörüyle ön planda olan Cengiz Holding'de bu anlamda agresif rakamlar var. 10 yıl önce ve bugün sanayi şirket sayısı 3 olan grupta sanayiden gelen cironun payıysa yüzde 33'ten 52'ye ulaştı. Cengiz Holding Yönetim Kurulu Üyesi Ahmet Cengiz, "Türkiye'nin kalkınmasında sanayi sektörünün stratejik öneme sahip olduğunu biliyoruz. Önümüzdeki dönemde sanayi yatırımlarımızı artırmayı ve sanayinin grup içindeki payını yükseltmeyi hedefliyoruz. Samsun'da yeni bir gübre fabrikası yatırımımız var. 1,5 milyar liralık yatırımla kuracağımız fabrikayı 4 yıl içinde tamamlayarak faaliyete geçirmeyi planlıyoruz" diyor.

Doğanlar Holding Yönetim Kurulu Üyesi Tuncer Mutlucan, mobilya grubunun Doğanlar Holding'in toplam cirosundaki payının 2020'de yüzde 77 olduğuna dikkat çekiyor. Mutlucan, "Biotrend Enerji'nin halka arzıyla yeni yatırımlar için 150 milyon dolarlık ek yatırıma yelken açtık. Mevcut kapasite artışları, yeni sahalar, inorganik ve organik büyüme fırsatlarıyla yurt dışı yatırımlar ilgi alanımızda" diyor.

DENGELİ DAĞILIM

Tekstil sektörünün güçlü oyuncularından BLC Group'ta ise sanayinin cirodaki payı 10 yılda yüzde 65'ten yüzde 70'ye yükselmiş. BLC Group Yönetim Kurulu Üyesi Aykut Balcıoğlu, "Şu anda tekstil sektöründe büyük bir yatırım planımız var. Kapasitemizi yüzde 60 artıracak ve aynı zamanda üretimdeki verimliliği artırma senaryolarına katkıda bulunacak yapay zeka yatırımımız devam ediyor. 1 yıl içerisinde 10 milyon Euro civarında bir yatırım yapacağız" diyor.

Eroğlu Holding Yönetim Kurulu Başkanı Nurettin Eroğlu, "Sanayi şirketlerimize yatırım yapmaya devam ediyoruz" diyor. Grupta sanayi şirketlerinin 2020 cirosundaki payı yaklaşık yüzde 25. Eroğlu, "Bu oranı her yıl korumaya devam ediyoruz çünkü sağlıklı bir bilanço için dengeli dağılıma ve istikrara önem veriyoruz" diye konuşuyor. **C**

PIYASA ANALİZİ**Şebnem Turhan**

sebnem.turhan@dunya.com

NE OLDU: Dolar endeksinde hafta içi yüzde 1'in üzerinde yaşanan yükseliş gelişmekte olan ülke para birimlerinde baskı yarattı. Dolar/TL 8.90 liranın üzerine çıkarak tarihi zirvesini yenilerken son haftalarda gelişen ülke para birimleri arasında dolara karşı en fazla kayıp yaşayan para birimi olarak öne çıktı. Borsa İstanbul BİST 100 endeksinde dün yine toparlanma çabaları görüldü. Ancak BİST 100 endeksi 1400 puanın altındaki seyrini sürdürmeye devam etti. Merkez Bankası'nın haftalık verileri geçen hafta

sürpriz faiz indirimi sonrası yurtiçi yerleşiklerin döviz mevduatında satışa gittiğini yabancı yatırımcıların ise tahvilde yılın ikinci en sert satışını yaptığını ortaya koydu. Uluslararası net rezervler ise 30 milyar doların üzerine yükseldi.

NE OLACAK: Bugün Ticaret Bakanı Mehmet Muş ve Türkiye İhracatçılar Meclisi eylül ayına ilişkin dış ticaret verilerini açıklayacak. Son aylarda gözlenen ihracatta artışın eylülde de devam etmesi bekleniyor. Öte yandan **İstanbul Sanayi Odası** eylül ayı imalat sanayi PMI verisini İstanbul Ticaret Odası yine ise eylül ayı İstanbul perakende ve toptan fiyat endeksi sonuçlarını açıklayacak.